

Editorial

Albert Sales

“Unes monedes per menjar”, “necessito ajuda per alimentar els meus fills” o “tinc gana” són inscripcions habituals als cartells que fan servir les persones que demanen caritat per atreure l’atenció dels qui caminen per les voreres, distrets amb les seves preocupacions quotidianes o amb la mirada clavada a la pantalla del telèfon mòbil. Saben que tot aquell que demana caritat és sospitós de malgastar les almoines rebudes. Coneixedors del recel amb el qual la ciutadania observa els seus moviments, intenten convèncer la gent de bona voluntat que els seus cèntims seran destinats a comprar menjar i no alcohol, drogues o altres vicis. Les persones que sobreviuen de la caritat saben que el risc que les almoines es malbaratin en beguda és una de les excuses habituals per passar de llarg davant del got o la caixa que recull les monedes de veïns i veïnes. La fam, en canvi, commou. Necessitem menjar, no hi ha elecció.

Al ciutadà o ciutadana que lliura l’almoina no només el preocupa que els seus diners siguin malgastats en begudes alcohòliques; qualsevol producte que no s’ajusti a uns estrictes cànons d’austeritat, qualsevol element que no serveixi per a la supervivència, es considera un malbaratament innecessari. “Tanta fam no deu passar quan es menja un croissant en lloc d’un pot de cigrons” o “Tan pobre no deu ser quan porta telèfon mòbil”. L’obsessió per establir en què han de gastar-se els diners les famílies en situació de pobresa i per verificar la seva situació de necessitat em recorda l’actitud de la meua àvia quan es trobava algú demanant caritat a la porta del supermercat. “Mai li donis diners, perquè segur que s’ho gasta en alcohol”. Tot seguit comprava una barra de pa i una llauna de tonyina perquè “el pobre” pogués alimentar-se.

Les polítiques de transferència monetària a les llars i les persones empobrides parteixen dels mateixos prejudicis que portaven la meua àvia a decidir que una dieta a base d'entrepans de tonyina era millor que disposar de diners en efectiu. Les ajudes d'emergència que administren els serveis socials municipals han de ser temporals, condicionades al compliment d'obligacions i sotmeses a mecanismes de control que garanteixin que els diners es destinen a cobrir "necessitats bàsiques". Les rendes mínimes d'inserció (RMI) estan dissenyades per facilitar uns ingressos minsos i temporals a les llars sense recursos i estan condicionades al compliment de plans de treball que tenen com a objectiu final la "inserció laboral".

En el rerefons de les condicions, les temporalitats i la fiscalització, trobem la sospita que la pobresa és el resultat de la incapacitat dels individus per gestionar les seves vides i les de les seves famílies. Aquesta sospita justifica una contradicció amb la qual conviuen a diari les persones perceptores d'ajudes i les que intenten accedir-hi sense èxit: se'ls exigeix autonomia personal i esforç per trencar la dependència de l'ajuda, però se'ls arrabassa el protagonisme i la capacitat de decisió en les seves pròpies estratègies de supervivència.

El Pere el vaig conèixer l'any 2015 en un menjador social de Barcelona. Després de divuit anys treballant de cuiner en diferents restaurants, en portava set aturat i malalt. "Un treball. Jo no necessito un menjador, necessito una feina", es lamentava mentre dinàvem plegats. Havia cobrat diferents ajudes i estava fart de fer cursos de reciclatge per tornar a treballar. "Ja m'he reinventat tantes vegades que se m'ha acabat la inventiva". La seva treballadora social

de referència l'havia derivat a un menjador social perquè vivia en una habitació sense cuina i perquè era una manera d'alleugerir les despeses. "Ningú contracta un cuiner vell, coix i diabètic... però amb diners, encara que fossin molt pocs, i una cuina no em caldria que em servissin cada dia el menjar a taula".

La Cristina va posar una queixa formal al seu ajuntament perquè al seu centre de serveis socials li havien dit que no podia cobrar cap ajuda d'emergència mentre no reduís despeses innecessàries. Havien estat analitzant els extractes del seu compte bancari i li van indicar que havia de donar de baixa la connexió a internet del seu domicili. La seva treballadora social de referència li va dir que els seus fills podien estudiar amb connexió a internet a la biblioteca. "Després d'explicar les teves penes, has d'ensenyar en què et gastes els diners perquè et diguin què necessites i què és imprescindible... com si no em passés el dia comptant fins a l'últim cèntim...".

Quan la pertinença a la societat ve determinada per la forma de vestir, les pautes d'oci, o els objectes electrònics que portem a les butxaques, exigim a qui pateix la pobresa que renunciï a qualsevol forma de consum més enllà de la cobertura de les necessitats fisiològiques. Assumim que l'Administració o qui pot permetre's fer donatius gaudeix d'una capacitat de governar la seva vida que les persones "assistides" no poden demostrar. És aquesta lògica la que emergeix en els debats al voltant de les polítiques de garantia de rendes. Les administracions han de donar diners sense contrapartides? No devem estar perpetuant la vagància? Com controlem que "els pobres" gastin els diners en allò que més els convé?

Els autors i les autores d'aquest número de la revista *Barcelona Societat* aporten plantejaments teòrics, evidències empíriques i reflexions per enfrontar-nos a aquestes preguntes i a les idees preconcebudes sobre les transferències econòmiques, la pobresa i el paper de les polítiques públiques a l'hora de garantir els drets socials.